

BRUKERNETTVERK  
Edb-opplæring for synshemmede

SSHF  
Synshemmede Studenters og Høyere utdannedes Forening

1. oktober 1996

Arbeidet med denne rapporten er gjort mulig med bevilgning fra Programmet for spesialpedagogikk i Nord-Norge.

ADRESSE:

Synshemmede Studenter og Høyere Utdannedes forening (SSHF)  
Postboks 5911 Majorstua  
0308 OSLO

SSHF PÅ INTERNETT:

<http://home.eunet.no/~rjernsle/sshf/>

Elektroniske mailing-lister:

[sshf-org@list.sv.uit.no](mailto:sshf-org@list.sv.uit.no) (for medlemmer)

[sshf@list.sv.uit.no](mailto:sshf@list.sv.uit.no) (åpen for alle interesserte)

Du kan melde deg på den åpne mailinglista ved å sende e-post melding til [majordomo@list.sv.uit.no](mailto:majordomo@list.sv.uit.no)

med teksten

subscribe sshf

BRUKERNETTVERK  
Edb-opplæring for synshemmede

SSHF, hjelpemiddelutvalget  
Synshemmede Studenters og Høyere utdannedes Forening

Sluttrapport fra et forprosjekt  
1. oktober 1996

Hjelpemiddelutvalget har tidligere utgitt rapporten  
Formidling av avanserte hjelpemidler til synshemmede (1992)

# Innhold

|  |           |
|--|-----------|
| <b>1 Innledning</b>  | <b>1</b>  |
| 1.1 Generelt . . . . .   | 1         |
| 1.2 Mål . . . . .  | 1         |
| 1.3 Målgrupper . . . . .   | 1         |
| 1.4 Samarbeidspartnere . . . . .   | 1         |
| 1.5 Problemstillinger . . . . .  | 1         |
| <b>2 Oppsummering og konklusjoner</b>  | <b>2</b>  |
| <b>3 Erfaringer fra møtene med brukerorganisasjonene</b>   | <b>3</b>  |
| 3.1 Interesseorganisasjonen for synshemmede edb-brukere (ISE) og SSHF-utvalgene .                    | 3         |
| 3.2 Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) . . . . .   | 4         |
| <b>4 Erfaringer fra møtene med offentlige instanser og organer</b>                                   | <b>4</b>  |
| 4.1 Tambartun statlige kompetansesenter . . . . .  | 4         |
| 4.2 Huseby statlige kompetansesenter . . . . .   | 6         |
| 4.3 Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede (RTF) . . . . .                                   | 7         |
| 4.4 SUITE Sunnaas . . . . .  | 8         |
| 4.5 Senter for yrkesmessig attføring (SYA) . . . . .   | 8         |
| <b>A Notat fra møtet med Sandfallet statlige Regionale Spesialpedagogiske Kom-<br/>petansesenter</b> | <b>9</b>  |
| <b>B Arbeidsnotat: Oppbygging av egenkompetanse på data som persontilpasset<br/>arbeidsredskap</b>   | <b>11</b> |
| <b>C SSHF—Synshemmede Studenter og Høyere utdannedes Forening</b>                                    | <b>12</b> |
| <b>D ISE—Interesseorganisasjon for synshemmede edb-brukere</b>                                       | <b>14</b> |

## Forord

Ifølge Rikstrygdeverkets 'Melding om datautstyr etter kapittel 5 i trygdelova', som kom i 1989, er det en betingelse for tildeling av data-tekniske hjelpemidler at det samtidig gis opplæring i bruk av utstyret. Og, at brukeren skal være garantert slik opplæring i forbindelse med tildelingen.

I brukerkretser oppdaget man snart at denne opplæringen ofte fulgte standardiserte opplegg for brukersupport uten nødvendig hensyn til spesialutstyrets egenart og brukerens fysiske forutsetninger. Opplæringen av nye brukere ble derfor mangelfull og sjelden god nok. SSHF's Hjelpemiddelutvalg hadde imidlertid erfaring for at erfarne brukere på tilsvarende spesialutstyr ofte ble de beste 'læremestrene' for de nye brukerne. Tanken om å etablere et nettverk av erfarne brukere som kunne stå til disposisjon for hjelpeapparatet lå derfor snublende nær.

Ved årskiftet 1992/93 gjennomførte Hjelpemiddelutvalget sonderende diskusjonsmøter med Hjelpemiddelsentralen i Troms, Arbeidsrådgivningskontoret i Tromsø og Sandfallet statlige kompetansesenter med sikte på å finne ut om forholdene kunne ligge til rette for en formalisert bruk av 'erfarne brukere' i en slik sammenheng. Konklusjonen var ikke direkte negativ (se tillegg A). Hjelpemiddelutvalget søkte derfor 'Programmet for Nord-Norge' om midler til å gjennomføre en bredere sondering—og fikk det omsøkte tilskuddet,

Forprosjektet ble deretter gjennomført etter en nøye oppsatt timeplan, og aktuelle kompetansesentra, sentrale offentlige instanser og brukerorganisasjoner ble systematisk oppsøkt (jfr. kapittel 4).

Resultatet av sonderingsrunden var imidlertid negativ, slik at Hjelpemiddelutvalget måtte skrinlegge videre planer om et prosjekt for formalisert brukervedvirkning i opplæring av nye brukere på datatekniske hjelpemidler (jfr. kapittel 1). Hensikten med å skrive en utførlig

sluttrapport fra forprosjektet falt dermed også bort.

Når nå Hjelpemiddelutvalget likevel tre år senere finner det av interesse å ferdigstille sluttrapporten, så har det sin bestemte årsak. Regjeringens handlingsplan for funksjonshemmede og senere års fokusering på brukervedvirkning, gjør at Hjelpemiddelutvalgets erfaringer fra sonderingsmøtene får ny aktualitet. Erfaringene vil spesielt være av interesse for dem som ønsker å arbeide for brukervedvirkning i konkret sammenheng.

Hjelpemiddelutvalget har derfor bestemt seg for på denne måten å stille sine erfaringer til disposisjon for SSHF og andre involverte aktører. Sterkt medvirkende er også den oppmuntringa vi har fått fra styret i SSHF gjennom den interessa de har vist for disse erfaringene.

Tromsø, 1. oktober 1996  
Regnor Jernsletten, Roger Riise og  
Asle Sletten  
SSHF, hjelpemiddelutvalget

# 1 Innledning

## 1.1 Generelt

Som nevnt i forordet, hadde Hjelpemiddelutvalget notert seg at forutsetningene omkring opplæring, slik det er beskrevet i 'Melding om datautstyr etter kapittel 5', ble praktisert svært ulikt. SSHF kjente til flere tilfelle der opplæringsbehovet er blitt dekket ved ad-hoc løsninger som den synshemmede sjøl har måttet snekre i hop. Noen ganger har man fått midler fra trygden til dette, andre ganger ikke.

Fordi data og funksjonshemming er et felt med store opplæringsbehov, mente vi at dette området egnet seg for nyskapende tenkning omkring organiseringen. Det var også vår begrunnelse for å gå i gang med dette forprosjektet.

## 1.2 Mål

Vårt hovedmål med forprosjektet var derfor å finne ut om det var mulig å kople hjelpeapparatet og funksjonshemmedes interessegrupper sammen i et 'rehabiliteringsnettverk' med sikte på å samordne økonomiske, organisatoriske og menneskelige ressurser i et kvalitetsmessig godt opplæringstilbud for nye brukere.

Med et positivt resultat fra forprosjektet, ville neste trinn i prosessen ha vært å etablere og gjennomføre et prøveprosjekt med henblikk på å etablere faste rutiner for samarbeid mellom aktuelle ressurspersoner og hjelpeapparatets ulike organer.

## 1.3 Målgrupper

Selv om forprosjektet og et eventuelt senere prosjekt sikter seg direkte inn på synshemmede som er avhengig av dataløsninger i arbeid eller i studium, så regner vi med at erfaringene med brukermedvirkning vil ha overføringsverdi også i forhold til andre brukergrupper. Det være seg

andre grupper funksjonshemmede eller brukere av andre typer tekniske hjelpemidler.

## 1.4 Samarbeidspartnere

Ettersom attføringssystemet i Norge var under omlegging så vi behov for et 'Rehab-prosjekt' som kunne avklare sider ved den framtidige ansvarsfordeling mellom aktuelle offentlige instanser og organer. Trygdevesenet og arbeidsmarkedsetaten sto som de formelt ansvarshavende og hjelpemiddelsentralene og Rådet for Tekniske tiltak for Funksjonshemmede (RTF) satt med den formidlingsfaglige ekspertise på området utredning og opplæring.

Hjelpemiddelutvalget hadde allerede tidligere etablert kontakt med hjelpemiddelsentralen og Arbeidsmarkedsetaten i Troms og med Rikstrygdeverket.

I forprosjektet ble kontaktflaten adskillig videre, og omfattet etter hvert også de statlige kompetansesentrene Sandfallet, Tambartun, Huseby og SUITE Sunnaas, Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede (RTF) og Senter for yrkesmessig attføring (SYA), samt brukerorganisasjonene FFO, ISE og SSHF.

## 1.5 Problemstillinger

I møtet med de berørte instanser og organisasjoner ønsket vi å diskutere spørsmål omkring opplæring i data for synshemmede. I sonderingsmøtene med HMS og ARK i Tromsø og Sandfallet i Alta (februar 1993), tok vi derfor utgangspunkt i følgende problemskisse:

1. Hvordan fungerer opplæring i dag? (Vurdering av behov, behovsdekning, finansiering, finnes nødvendig kompetanse tilgjengelig)
2. Hvordan vurderer dere deres eget organs plass i det samla attførings- og formidlingssystemet i dag og i framtida?

(Spørsmålet må besvares med henblikk på de andre spørsmålene)

3. Hvilke behov og muligheter skaper omorganiseringa av attføringssystemet?  
(Samarbeid med andre organer, muligheter for å påvirke det framtidige systemet, eventuelle målsettinger for egen virksomhet i et endra system)
4. Funksjonshemmede som kompetanseresurs for attføringssystemet.  
(Hva kan gjøres for å utnytte denne ressursen, etablering og vedlikehold av faste kontaktnett, finansiering)
5. Videre kontakt mellom ditt organ og SS-HFs hjelpemiddelutvalg.

Problemstillingene var de samme, om enn i noe revidert form, da vi sener på året møtte de øvrige involverte instanser til drøftinger (medio november 1993).

## 2 Oppsummering og konklusjoner

I innledningskapitlet har vi presentert forprosjektets opplegg og målsetting. I de følgende kapitler ser vi nærmere på erfaringene fra våre møter med brukerorganisasjoner (kapittel 3) og våre møter med offentlige instanser (kapittel 4).

Før vi trakk vår endelige konklusjon, så vi behovet for å klargjøre begrepet 'brukermedvirkning i opplæringssammenheng'. Vi fant det formålstjenlig å dele dette inn i tre hovedområder; (A) brukermedvirkning i opplæring av fagfolk, (B) brukermedvirkning som likemannsarbeid og (C) brukermedvirkning i profesjonell opplæring av nye brukere. Der definisjonsområdet C selvsagt var vinklet inn på vårt arbeid. I presentasjonen nedenfor er det lagt spesiell vekt på brukermedvirkningens betydning:

A Brukererfaringene tilføres tiltaksapparatet og bidrar til en høynet undervisningskompetanse i fagmiljøet

- ved generell opplæring av nye fagfolk.
- som økt brukerkompetanse i formidlingsapparatet.

B Brukermedvirkning som likemannsarbeid på ulike nivåer

- Som uformell kontakt brukere imellom.
- Som frivillig likemannsarbeid i organisasjonene, f.eks. sosial- og besøkskontaktene.
- Gjennom interesseorganisasjonenes egne brukerkurs.

C Erfarne brukere inn som profesjonelle medarbeidere i tiltaksapparatet. det forutsettes da:

1. at erfarne brukere er villig til å stille sin kompetanse til rådighet for tiltaksapparatet.
2. at tiltaksapparatet er villig til å kjøpe slike tjenester.
3. at man finner fram til en tjenlig organisering av ordningen (ansvar, retningslinjer, rutiner osv.)

Våre vurderinger og konklusjoner knyttet til ovenstående punkter, kan oppsummeres slik:

A Fungerer allerede uformelt i noen sammenhenger.

B Relativt godt utnyttet.

C Kan ikke anbefales på nåværende tidspunkt.

Vår konklusjon i C bygger på følgende erfaringer fra møtene med de involverte aktører:

1. Erfarne brukere undervurderer sin egen kompetanse og mangler den nødvendige sjøltillit til å gå inn som profesjonelle, lønnede medarbeidere i opplæring, support og oppfølging for mindre erfarne brukere.
2. Tiltaksapparatet tenker tradisjonelt når de skal innhente faglig kompetanse. De arbeider innenfor trange økonomiske rammer og er lite åpen for eksperimenter som kan belaste økonomien ytterligere—selv om dette kan vise seg å bli den beste anvendelsen av ressursene på lengre sikt. Tiltaksapparatet har heller ikke hatt dette spørsmålet oppe til seriøs vurdering—foreløpig.
3. Ingen av de institusjoner og fagmiljøer som vi har møtt i løpet av forprosjektet, har gitt til kjenne noen vilje til å påta seg noe ansvar i forhold til organisering og gjennomføring av ei forsøksordning. Man stiller seg positiv til tanken, men plasserer seg selv trygt ute på sidelinja.

*Den endelige konklusjon ble derfor at forholdene foreløpig ikke er til stede for å sette i gang et prøveprosjekt.*

### 3 Erfaringer fra møtene med brukerorganisasjonene

Basert på møteserien medio november 1993.

#### 3.1 Interesseorganisasjonen for synshemmede edb-brukere (ISE) og SSHF-utvalgene

Presentasjon av Interesseorganisasjonen for Synshemmede edb-brukere (ISE) og Synshemmede Studenters og Høyere utdannedes Forning (SSHF) følger som vedlegg C og D.

Diskusjonsgrunnlaget var vår prosjektbeskrivelse og spørsmålet om brukerorganisasjonene hadde klare oppfatninger av egen kompetanse og muligheter til å medvirke i et opplæringsnettverk.

Resultatet av møtet kan oppsummeres i følgende hovedpunkter:

1. Mangelfull begynneropplæring—en vanlig erfaring
  - De fleste brukerne har fått en kort innføring i bruk av spesialutstyret ved overlevering.
  - Få av brukerne kjenner til at det alltid skal følge opplæringsressurs og brukersupport med tildeling av edb-utstyr, og at det skal foreligge godkjent opplæringsplan før tildelingen godkjennes.
  - Alle brukerne har opplevd brukerveiledningen ved overlevering som mangelfull og lite tilfredsstillende.
  - få av brukerne gjør krav på videre support fra leverandør eller tiltaksapparat
2. Gratis likemannsarbeid
  - De fleste brukerne har søkt råd og veiledning fra andre brukere i samme situasjon.
  - noen nybegynnere har søkt hjelp hos erfarne brukere.
  - De fleste brukere 'snakker sammen'.
3. Avansert brukerkompetanse
  - Alle ISE-medlemmer og de fleste SSHF'ere sitter inne med egne erfaringer fra begynneropplæring på edb, og svært mange har dessuten lang og allsidig erfaring med edb-utstyr i arbeid- og studiesammenheng.



- De fleste erfarne brukere har vært gjennom begynnerproblemene og funnet adekvate løsninger for egen del.
- De fleste har utviklet sin egen problemløsningsstrategi som ikke involverer tiltaksapparatet.
- De fleste erfarne brukere er villig til å dele sine erfaringer med andre.

#### 4. Erfarne brukere undervurderer sin egen kompetanse

- Selv om de erfarne brukerne har brukt måneder og år med prøving og feiling for å komme fram til enkle, unike arbeidsstrategier, oppfatter de ikke denne kompetansen som egenstående og verdifull.
- De oppfatter ikke seg selv som profesjonelle på området, eller så profesjonelle at de kan tillate seg å ta seg betalt for eventuelle tjenester.
- Det oppfattes som en fremmed tanke å ta betaling for en tjeneste som de er opplært til å gi bort gratis.
- Det er ikke vanlig å oppfatte denne type kompetanse som salgsvare.
- Det synes vanskelig å få den erfarne bruker til å se seg selv i en kommersiell konsulent- eller veilederrolle i forhold til nybegynnere.

### 3.2 Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO)

FFO har som offisiell politikk å se på brukerkompetanse som en viktig faktor når løsninger for funksjonshemmede skal utformes. I likhet med oss ser FFO det som en svakhet ved formidlingsapparatet at det ikke finnes noen innebygd mekanisme for å gjøre tilbakemeldinger fra brukerne tilgjengelig for resten av for-

midlingsapparatet. FFO så vår modell som meget interessant, og understreket at opplæring i bruk av et teknisk hjelpemiddel var det offentlige ansvar. Hvis en del av denne opplæringen besørges av de funksjonshemmede, så er det selvsagt at denne må betales.

Vi gikk så litt mer konkret inn på det brukernettverket vi snakker om og hvor det er naturlig at et slikt nettverk knyttes til det offentlige systemet. Her mente FFO at Tambartun og Huseby burde være sterke kandidater.

Vi diskuterte litt nærmere hvordan terrenget var, og dagens situasjon mht. organisering av hjelpemiddelformidlingen og eventuelle uklare ansvarsforhold. Det er en viss mulighet for at trygdeetaten blir kommunikasjonsveien mellom det lokale apparatet og de sentrale leddene. Vi skisserte vår ide om et nettverk som kompetanseenheter, ikke som en kommunikasjonskanal mellom kompetansesentra.

Avslutningsvis mente FFO at en mulig samarbeidspartner for vårt prosjekt kunne være styret for de landsdekkende kompetansesentrene. Dette styret ville også være en interessant kontakt i et politisk perspektiv, hvis en ville få formidlet våre tanker om skillet mellom brukere og primærbrukere inn i systemet.

## 4 Erfaringer fra møtene med offentlige instanser og organer

Basert på møteserien medio november 1993.

### 4.1 Tambartun statlige kompetansesenter

Som statlig kompetansesenter definerer Tambartun sin egen rolle i forhold til flere samarbeidspartnere:

- Huseby statlige kompetansesenter

- Fylkes-synspedagogene (et usikkerhetsmoment)
- Hjelpemiddelsentralene
- Arbeidsrådgivings-kontorene.
- Norges Blindforbund (voksenopplæringa)

Huseby og Tambartun er, så langt vi kan forstå, allerede blitt enige om noen av arbeidsfordelingskriteriene. Dovre avgrenser f.eks. ansvarsområdene for svaksynte, førskolebarna og elever med sammensatte vansker, slik at Tambartun har ansvaret for tjenester til disse tre gruppene nord for Dovre. Den samme avgrensningen gjelder for øvrig også ansvaret for opplæring i blindeskrift etter Lov om voksenopplæring, slik Tambartun uttrykker det.

Det mest uavklarte spørsmålet synes å knytte seg til opplæring, support eller etterutdanning for voksne nyblinde og andre som trenger den type opplæringstilbud som vi er spesielt interessert i. Under henvisning til Lov om voksenopplæring hevder likevel Tambartun å ha et klart ansvar for opplæringsstilbud til nyblinde voksne nord for Dovre. I attføringssammenheng mener man å ha et spesielt ansvar for utprøving av data-utstyr og elektronoptik, samt å ha ansvaret for å anbefale opplæringsprogram på utstyret.

Tambartuns spesielle innsikt ligger innenfor området pedagogikk og metodikk. Det vil si at de har spisskompetanse på det metodiske i rådgivning, veiledning og opplæring på spesialtilpasset utstyr. På området punktskrift og data synes Tambartun å oppfatte egen kompetanse og ansvar som særlig omfattende.

Opplæring på data i seg selv defineres derimot som et lokalt opplæringsansvar, og man understreker prinsippet om at oppgavene skal løses lokalt når det er mulig. Tambartun har imidlertid etablert faste besøksrutiner i forhold til de grunnskoleelevene de får med å gjøre, og

har derigjennom et nært samarbeid med de lokale fagmiljøer.

Vårt hovedspørsmål om brukermedvirkning ble av Tambartun oppfattet som et spørsmål om hvordan man skal kunne skape 'et brukerhørt nettverk', et nettverk som også omfatter brukererfaringer, og svarer at dette må ligge under Husebys ansvarsområde. Når det gjelder yrkesopplæring og yrkesfunksjon, så er det etter Tambartuns mening noe Huseby bør spesialisere seg i. Det vil også være et spørsmål om hvem som skal føre dette feltet videre og holde det ajour.

For egen del benytter Tambartun seg av og til av synshemmede studenter fra Trondheimsområdet som forelesere på kursopplegg for elever, foreldre m.v. Tambartun ønsker både å bruke den erfarne bruker som forbilde og som kunnskapsressurs.

Tambartun bruker dessuten til tider erfarne, synshemmede edb-brukere fra Universitets- og høyskolemiljø som rådgivere/konsulenter.

På direkte spørsmål svarer Tambartun at slike forelesninger og konsulenttjenester selvfølgelig betales på vanlig måte.

Tambartun sier videre at de kanskje også kunne komme til å utnytte kompetansen i ei organisert bruker-gruppering dersom en slik gruppe ble etablert. Men sier samtidig at deres egen plass i systemet og hvilke målgrupper de kommer til å arbeide med ennå ikke er helt avklart.

Videre var Tambartun opptatt av å ha *garantier for den faglige undervisningskompetanse*, også når erfarne brukere skulle benyttes som opplæringsressurs. Man stilte seg noe tvilende eller spørrende til brukermiljøenes muligheter til å stille med nødvendig formal- og realkompetanse på området.

## 4.2 Huseby statlige kompetansesenter

Også Huseby var opptatt av å profilere seg i forhold til synshemmede brukere av skoleverk og voksenopplæring, og kanskje spesielt i forhold til yrke/yrkesopplæring. (Jfr. 4.1)

I den forbindelse la Huseby stor vekt på en nylig gjennomført serie AMO-kurs som de hadde satt ut til ekstern evaluering hos Knut Fossetøl ved Arbeidsforskningsinstituttet. Evalueringsrapporten skulle være like om hjørnet.

Opplegget for AMO-kursene inneholdt tydeligvis svært mange elementer av brukermidvirkning. Det var f.eks. lagt vekt på å involvere synshemmede brukere direkte i opplæringsprosessen på kompetansesenteret. Blant annet benyttet man en tidligere kurs-deltaker som veileder i opplæringen av nye brukere på leseлист og syntetisk tale. Etter gjennomført AMO-kurs hadde vedkommende gjort seg kjent med det utstyret Huseby hadde til rådighet og spesialisert seg på de to områdene.

AMO-kursene ble fremhevet som positive også i forhold til det å øke undervisningskompetansen i fagmiljøet på senteret. Kursene var lagt opp slik at lærerne også måtte arbeide på brukernes premisser. Det vil si at de ikke skulle benytte lettvinde løsninger som å slå over på full skjerm bilde for lettere å komme videre med synets hjelp. Dette gjorde sitt til at senterets lærerstab fikk større innsikt i brukernes problemer og behovet for spesielle arbeidsteknikker på dagens utstyr.

En oppdatering av fagmiljøet i takt med den tekniske utviklingen ville derimot by på problemer. Det at kompetansesenteret ofte som eier av det tekniske utstyret gjør det vanskelig å foreta ønskelige utskiftninger så lenge økonomien setter grenser. Leasing ville gitt en mer fleksibel ordning, men fordi det ville bli billigere i lengde å eie utstyret selv, var selveier-løsningen likevel valgt—spesielt på punktskriftområdet.

Huseby kunne heller ikke vise til store mu-

ligheter når det gjelder å følge opp voksne brukere. Det begrenset seg stort sett til sporadiske telefonhenvendelser fra brukere som har fått problemer med utstyret. Kompetansesentera hadde dessuten fått instruks om å konsentrere sin opplæringsvirksomhet om kursing, slik Huseby uttrykte. det.

Riktignok arrangerer Huseby såkalte oppfølgingsseminarer, men det gjelder hovedmålgruppa, skoleelever.

Så kom vi inn på vårt hovedspørsmål om direkte medvirkning i et eventuelt brukernettsverk.

På direkte spørsmål om Huseby kunne tenke seg å ta administrasjonsansvaret for et elektronisk brukernettsverk og det tekniske ansvaret med en informasjons-server knyttet til telenettet (BBS), stilte man seg i utgangspunktet positiv. 'Forslag skal man alltid i utgangspunktet være positive til, så får man se hva det materialiserer seg i etter hvert', var det avventende svaret. Men, som det videre ble presisert, så er jo et av intensjonene med kompetansesentrene nettopp å jobbe mot et nettsverk og bidra til at dette nettsverket fungerer. På direkte spørsmål ble det videre presisert at man med nettsverk mente et nettsverk mot brukerne—et nettsverk som i dag fungerer manuelt, men som gjerne kan involvere elektronisk kommunikasjon.

Et direkte spørsmål om Huseby var interessert i eller involvert i det IT-prosjektet Sosialdepartementet var i ferd med å sette i gang, gjorde imidlertid problemstillingene noe mer kompliserte. Når Huseby nå snakket om et bruker-nettsverk, var det mer å forstå som et nettsverk av brukerinstanser innenfor tiltaksapparatet. Et nettsverk som skulle forenkle koordineringen av deres samlede tilbud til primærbruker. Hvis dette samarbeidet ble lagt ut på et elektronisk nettsverk, ville Huseby oppfatte seg som en av de mulige brikkene. Syn ville etter Husebys mening være et av de viktige elementene i et slikt nettsverk som SUITE er i ferd med å bygge opp.

Avslutningsvis nevnte Huseby den formelle mulighet primærbrukerne har til å påvirke kompetansesenterets faglige virksomhet. På det overordnede plan er det organisert en formalisert brukermedvirkning gjennom et samarbeidsforum med egne representanter fra Assistanse, Norges Blindeforbund og Vestlandske blinddeforbund. Samarbeidsforumet har i alt 7 medlemmer (senterleder, 3 fra personalet og de 3 brukerrepresentantene).

### 4.3 Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede (RTF)

RTF har trappet ned den delen av sin virksomhet som går på synstekniske hjelpemidler. IT-hjelpemidler. Som eksempler på sektorer det jobbes med ble nevnt rullestoler og tilrettelegging av biler for funksjonshemmede. En hadde også et prosjekt for uttesting av lese-TV'er. RTF lager priskataloger over hjelpemidler, og er sentrale som leverandører av grunnlagsmateriale for prisforhandlinger mellom leverandører og Rikstrykdeverket. Samarbeidet med Rikstrykdeverket mht. prisforhandlinger gjør at Rikstrykdeverket påvirker prioriteringen av arbeidsoppgaver sterkt.

Vi spurte hvordan brukererfaringer inngår i de anbefalinger RTF gir. Her ble det svart at mesteparten av funksjonalitetsvurderingene var basert på tilbakemeldinger fra hjelpemiddelsentralene. Storparten av disse tilbakemeldingene gjelder imidlertid svakheter ved hjelpemidler og i mindre grad funksjonalitet for brukeren.

Der en utfører testprogrammer for et hjelpemiddel, har en involvert referansegrupper. Det har her hovedsakelig dreid seg om fagfolk innen formidlingsapparatet og av og til representanter for brukerorganisasjonene.

Vi understreket vårt syn på behovet for formell kontakt mellom brukerne, formidlerne og produsentene, og lurte på hvor RTF stod i denne problematikken.

Testing av hjelpemidler, oppbygging av et formidlingssystem og informasjonsspredning har vært sentrale områder for RTF. I 1992 starten en opp med noe en kalte industrinettverket som er en organisering av norske hjelpemiddelprodusenter. Myndighetene ønsker å øke andelen av norske produsenter av hjelpemidler. En mener at brukerinflytelsen er sikret her ved at brukerorganisasjonene er med i dette nettverket. I dette nettverket kobler en brukerne som målgruppe for et produkt og produsenten av produktet.

Industrinettverket drives fra SI og RTF har en koordineringsfunksjon for nettverket. Nettverket finansieres med medlemskontingent fra de bedriftene som er med, samt med offentlig tilskudd. RTF utgir et nyhetsbrev for de bedriftene som er med i nettverket.

RTF var da møtet ble avholdt ikke involvert i Sosialdepartementets IT-nettverk.

Vi tok utgangspunkt i våre tanker om et brukernettsverk og spurte om RTF kunne tenke seg en rolle i dette. Prosjektet ble betegnet som interessant, og en formell henvendelse fra oss ble lovet en seriøs vurdering. En var i gang med virksomhetsplanen for 1994, og her hadde RTF tenkt å foreslå overfor departementet at det ble gjennomført en brukerundersøkelse innenfor syn og hørsel der en ville samle inn data om brukernes erfaringer med formidlingsapparatet.

RTF kjente til at en del hjelpemiddelsentraler brukte referansegrupper for å kontrollere kvaliteten på det arbeidet som ble gjort og lurte på hvordan gruppen synshemmede benyttet disse. Vi kjente ikke til noen slike referansegrupper.

RTF nevnte hjelpemiddelsentralenes samarbeidsorgan, synsforum, og lurte på om SSHF så dette som et mulig kontaktpunkt. Vi redegjorde for vårt mislykkede forsøk på å få presentert vår forrige rapport for dette organet.

Vi fokuserte på at marginale grupper kom dårlig ut ved at det ikke fantes noen sentral

instans som formidlingsapparatet kunne støtte seg til ved behov. Vi pekte på at det var umulig for en hjelpemiddelsentral å ha kompetanse på alle marginale grupper, og så dette som et problem også i forhold til eventuell tilbakeføring av brukerkompetanse. Man lurte på, hvordan organiseringen ville bli i framtida, og hva RTF's rolle ville bli. En så for seg at RTF også i framtida ville bli en støttepilar for rikstrygdeverket ved prisforhandlinger med produsentene, og dessuten ha en faglig rolle i opplæringen av personell i formidlingsapparatet. En så ikke for seg RTF som en sentral kunnskapsbase for hvordan marginale grupper kunne håndteres av formidlingsapparatet. En kunne heller ikke antyde hvor en kunne legge et sentralt ansvar for slike marginale grupper.

#### 4.4 SUITE Sunnaas

SUITE er et av prosjektene i regjeringens handlingsplan for funksjonshemmede, og varigheten er satt til 3 år. Målet for SUITE er å medvirke til at folk i målgruppa får hjelp til formidling og anskaffelse av IT-hjelpemidler, samt opplæring i bruk av disse. Målgruppa for virksomheten er bevegelseshemmede og hjerneskadde. Synshemmede er ikke med i målgruppa. Her sees Huseby som ansvarsinstitusjon. SUITE skal betjene hele landet, men IT-programmet for Nord-Norge gjør at en har få oppdrag her.

Prosjektet er bemannet med 8 stillinger. Tverrfaglighet er et stikkord for prosjektet, og faggruppene ergoterapeut, fysioterapeut, psykolog, ingeniør og økonom er involvert.

SUITE skal også bidra til å spre kunnskap om brukerbehov for hjelpemidler og arbeidsmetoder i formidlingsprosessen. SUITE inngår i et kompetansenettverk, og skal samarbeide med forskningsmiljøer, produsenter og andre relevante miljøer.

SUITE er organisatorisk definert som en 3. linjetjeneste, men i praksis tar en oppdrag

fra alle nivåer. Konsulentbistand er en viktig del av arbeidsmetoden. Det meste av virksomheten er rettet mot lokale ressurser i formidlingsapparatet, f.eks. hjelpemiddelsentrene. En søker å øke kunnskapsnivået lokalt innenfor helsevesen, trygdevesenet og skolevesen.

Ved formidling forutsettes det at det lokale apparatet kan stille med den nødvendige kompetansen for opplæring og oppfølging av brukeren. Hvis denne kompetansen ikke finnes lokalt, krever en at kjøp av nødvendig kompetanse legges inn i søknad om hjelpemiddel. Evaluering av en hjelpemiddeltildeling er et viktig punkt. Heller *ett* hjelpemiddel som fungerer godt, enn mange som bare fungerer halvt.

Vi stilte spørsmål om tverrfaglighet og problematikken rundt forskjellige etater med forskjellig ansvar. Det ble understreket at dette er en problematikk en strir med, og som en søker å fokusere på. En søknad må formuleres ut fra hvem som skal betale. Man mener likevel at en nå begynner å få gjennomslag for en slags helhetsvurdering i departementet.

Vi stilte spørsmål om tilbakeføring av brukerkompetanse er en problematikk SUITE jobber med. En erkjenner at dette er viktig, men understreker at evaluering av tiltak går på vellykkethet i formidlingsprosessen.

Det er etablert en database med informasjon over hjelpemidler og anvendelsesområder. Denne inneholder også journaler over enkeltsaker, med personopplysninger. Produktdatabasen kunne godt tenkes å inneholde også brukerrapporter Hvis denne skulle gjøres allment tilgjengelig, kreves en omorganisering pga. persondata. SUITE vil neppe kunne bli noe nettverkssekretariat for kompetansesentrene, men behovet anerkjennes.

#### 4.5 Senter for yrkesmessig attføring (SYA)

SYA er en del av arbeidsmarkedsetaten. Synsteamet som vi møtte har 3 hovedoppgaver:

- søkerrettet bistand
- forsøk og utviklingsarbeid
- kompetanseoverføring

For søkerrettet bistand har SYA ansvaret for 10 fylker. Resten av landet er delt mellom Tromsø, Trondheim og Bergen.

SYA har et spesielt ansvar for synsteamene i Bergen, Trondheim og Tromsø for forsøk og utvikling av metoder og informasjonsstrategier som kan overføres og nyttes de andre stedene, også på de lokale arbeidskontorene.

Mht. kompetanseoppbygging er SYA landsdekkende. Staben er på 4 personer, og dette gjør at en kanskje må lage en prioritering for arbeidsoppavene.

SYA skal bare jobbe med yrkesmessig attføring. Det hender likevel at de blir kontaktet av folk som ikke er i jobb, men som har et ønske om å komme i jobb.

Vi skisserte hjelpemiddelutvalgets syn på kompetanse som bare finnes i brukermiljøene, og problematikken om hvordan denne skal gjøres tilgjengelig for formidlingsapparatet. SYA sluttet seg fullt og helt til våre synspunkter her og en hadde selv diskutert opplæringsproblematikken. En så en medvirkning fra erfarne brukere i opplæringen av nye som meget interessant, ikke minst samfunnsøkonomisk. En så det som selvsagt at den brukeropplæringen vi snakket om ikke skulle være gratis.

SYA mente at RTF og kanskje enda mer Huseby burde være naturlige samarbeidspartnere for oss i når det gjelder tilbakeføring av brukerkompetanse til formidlingsapparatet. En viste til AMO-kursene ved Huseby som nå var stoppet. SYA mente for øvrig at disse hadde vært vellykket.

SYA kunne vanskelig se at de hadde noen ressurser ledige for noen rolle i oppbyggingen av et system for tilbakeføring av brukerkompetanse til formidlingsapparatet.

## A Notat fra møtet med Sandfallet statlige Regionale Spesialpedagogiske Kompetansesenter

Møte februar 1993.

Møtet var kommet i stand etter initiativ fra hjelpemiddelutvalget og var det siste i en serie på tre. De to første hadde utvalget med Arbeidsrådgivningskontoret i Tromsø (ARK) og det andre med synsavdelinga ved hjelpemiddelsentralen i Troms.

Møtet tok utgangspunkt i et to siders notat om 'Bruker-nettverk' som hjelpemiddelutvalget hadde sendt ut på forhånd. Sandfallets representanter fikk også orientering om arbeidet i SSHF og hjelpemiddelutvalget.

Notatet vårt skisserte et forprosjekt som skulle munne ut i et prosjekt i samarbeid med hjelpeapparatet som skulle gå ut på å arrangere edb-kurs for voksne synshemmede edb-brukere—denne gruppa har svært få tilbud generelt på dette feltet fordi organisert opplæring fungerer best ovafor barn og ungdom i skolepliktig alder og i videregående skole. Den overordna målsettinga ved prosjektet vil være å prøve ut måter å bruke erfarne synshemmede edb-brukere som kompetanse ved kurs og kople denne kompetansen til hjelpeapparatet på permanent basis.

### Temaer som ble berørt

1. Mulighetene for samarbeid mellom Sandfallet og SSHF.

I starten merket vi en viss usikkerhet fra Sandfallets side mht. våre intensjoner med forprosjektet. Det ble sagt at deres ressursituasjon ikke tillot at de engasjerte seg i et opplegg som det vi foreslår. De hadde bla. ikke synspedagog på senteret.

Etterhvert som diskusjonen tok opp ulike sider ved edb-bruk og -opplæring for

voksne synshemmede/funksjonshemmede (jfr. pkt 2–6), viste det seg at standpunktene nærmet seg hverandre. Vi fikk den forståelsen at Sandfallet kunne vurdere å strekke seg ganske langt for at et kursopplegg kunne gjennomføres. Da tenkte man i første omgang på tilgangen til lokale, utstyr, teknisk kompetanse, overnatting og forpleining m.v.

Hvorvidt Sandfallet også kunne tenke seg å påta seg et faglig ansvar i et eventuelt prosjekt, forble uklart for SSHFs hjelpemiddelutvalg. På slutten av møtet gikk diskusjonen i en retning som kunne tyde på at man fra Sandfallets side ikke avviste muligheten, jfr. pkt 7 og 8.

2. Det kom fram at Sandfallet senter først og fremst hadde å gjøre med barn og ungdom i grunn- og videregående skoler samt i barnehage.
3. Det ble i presentasjonen av Sandfallet og flere ganger senere under møtet poengtert at man i edb-opplæringa la stor vekt på opplæring på programvaresida, ettersom man mente det altfor ofte hendte at brukeren fikk utstyr kopla opp slik at det fungerte, og ble sittende igjen og lure på hva dette kunne brukes til.
4. Kompleksiteten i opplæringsbehovet ble diskutert. Der er et opplæringsbehov knytta til ulike aspekter ved edb, det reint tekniske, operativsystemet, de synstekniske hjelpemidlene, programvaren, synshemmedes strategier for utnyttelsen av det totale systemet som PCen utgjør.
5. På det siste punktet—synshemmedes edb-strategier i det daglige—fikk vi gjennomslag for det synet at funksjonshemmede generelt har best nytte av PCen dersom de utvikler bruksmåter ut i fra egne behov, i stedet for at de skal kopiere funk-

sjonsfriskes bruksmåter (dvs. som skrivemaskin...) Her ble det fra Sandfallets side innrømmet at man i hjelpeapparatet nok tenkte for mye i retning av å lære funksjonshemmede å fungere som om de var funksjonsfriske i stedet for å sette seg i de funksjonshemmede ståsted for å utrede hvilke spesielle områder den enkelte funksjonshemmede kunne gjøre mest nytte av edb.

6. Funksjonshemmede som kompetanseresurs for hjelpeapparatet. Hvordan skal man så 'dokumentere' synshemmedes edb-strategier? Her poengterte vi at det er de erfarne edb-brukerne blant de synshemmede som utvikler disse strategiene over lang tid. Hjelpeapparatet kommer i kontakt med funksjonshemmede i begynnelsen av prosessen, men får i liten grad innblikk i strategiene til de folkene som med størst utbytte har brukt edb over en årrekke.
7. Sandfallet oppfattet problematikken også som et FoU-prosjekt. Dvs. der finnes et spesialpedagogisk forskningsbehov på funksjonshemmedes edb-strategier for å etablere en metodikk for å gi funksjonshemmede opplæring som tar utgangspunkt i deres egne behov og muligheter (jfr. pkt 5).
8. Videreføring av forprosjektet vårt. Sandfallet mente at dersom de skulle engasjere seg i dette prosjektet, kunne de kunne bli møtt med et motargument som gikk på i hvilken grad Sandfallet skulle arbeide ovafor relativt ressurssterke grupper som det SSHF representerer. Vårt argument måtte da bli det som går på funksjonshemmede som kunnskapsressurs på problemstillinger omkring funksjonshemmedes edb-bruk. Ellers vises til punkt 1.

## Konklusjon

Gjennom møtet har SSHFs hjelpemiddelutvalg og Sandfallet Senter fått et godt innblikk i hverandres arbeidsområder og interesser. Vi håper å kunne opprettholde denne kontakten i framtida.

Men dersom den opprinnelige prosjektidéen skal gjennomføres i samarbeid med Sandfallet, må hjelpemiddelutvalget få avklart hvilken 'tilbakeføringseffekt' ovafor Sandfallet eventuelle kurs vil ha. I notatet vårt om 'Bruker-nettverk' sies bla. dette om prosjektets målsetting:

Det egentlige prosjektet vil da være å etablere og gjennomføre et prøveopplegg, og så evaluere opplegget med henblikk på å foreslå faste rutiner for samarbeid mellom [funksjonshemmede] ressurspersoner og hjelpeapparatets ulike organer.

På møtet i februar 1993 ble mulighetene for å nå denne målsettinga ikke avklart. Vi føler derfor behov for ytterligere kontakt med Sandfallet.

## B Arbeidsnotat: Oppbygging av egenkompetanse på data som persontilpasset arbeidsredskap

Når synshemmede skal definere sitt edb-behov, så er det to ulike måter å nærme seg problemet på:

A Edb oppfattes som et mulig hjelpemiddel til å løse oppgaver som vanligvis løses manuelt ved synets hjelp. Edb oppfattes da av den synshemmede som et nødvendig teknisk hjelpemiddel for å løse dagliglivets gjøremål—altså et kompensasjonsspørsmål.

B Edb oppfattes som et ordinært arbeidsredskap som også den synshemmede har behov for å beherske. Den synshemmede skal med andre ord benytte edb-utstyret på samme måte som seende i tilsvarende situasjon. Den ekstra edb-faglige utfordringen ligger i spørsmålet om utstyr og programvare kan benyttes av synshemmede brukere eller hvordan det må legges til rette. Altså et tilpasnings spørsmål.

Uansett hvilken av de to tilnæringsmåtene som er aktuelle, vil behovet for opplæring, support, etc stort sett være de *samme*:

1. Behov for generell edb-kunnskap.
  - a) Nødvendig kunnskap om maskinens eksteriør og bruksmåte.
  - b) Et minimum av DOS-kunnskaper for å kunne takle de arbeidsoppgaver man ønsker å bruke maskinen til.
  - c) Nødvendige kunnskaper om den programvare man ønsker å benytte.
2. Spesielle edb-kunnskaper om tilrettelagte løsninger:
  - a) Kjennskap til eksteriør og bruk av eventuell tilleggsutstyr.
  - b) Nødvendig kunnskap om og ferdigheter i bruk av hjelpe-programmer.
  - c) Kunnskap om alternative løsningsmodeller.
3. Kjennskap til brukernetzverk.
  - a) Kunnskap om hvor og hvordan man innhenter hjelp og support på ordinære brukerspørsmål.
  - b) Kunnskap om hvor og hvordan man innhenter hjelp og support på spesialutstyret.



I forhold til den opplæring, veiledning og support som er nevnt under punkt 1 og 3a, vil den synshemmede ha de samme behov som øvrige brukere. Veiledningen må imidlertid alltid gis på brukerens premisser. For en synshemmet bruker betyr det også at veiledningen gis med alt tilleggsutstyr tilkopledd og i funksjon.

Behovet for den veiledning som er nevnt under punkt 2 er imidlertid spesifikk for vår brukergruppe. Det betyr sannsynligvis også at den ikke kan innhentes i det ordinære marked. Noe som kan føre til at man blir mer eller mindre prisgitt forståelsen eller mangel på sådan i det seende fagmiljøet (tiltaksapparatet). Den eneste måten å motvirke en uheldig utvikling i så måte, er nok så åpenbar. Det gjelder å satse på å utvikle et sterkt brukernettsverk (jfr. punkt 3b).

### **Om det å definere behov**

Hvis vi tar utgangspunkt i det nå forslitte uttrykket 'brukeren vet best hvor skoen trykker', så vil den uerfarne bruker ha relativt beskjedne forventninger til de muligheter en data-løsning gir (jfr. punkt A ovenfor). Vi har imidlertid liten tro på at det på dette tidspunkt vil være noen hensikt i å pådytte brukeren flere muligheter enn det han sjøl ser behov for. På den annen side skader det sjølsagt ikke å legge inn flere muligheter i løsningsmodellen enn det brukeren sjøl i øyeblikket ser. Her vil tiltaksapparatet kunne ha god nytte av de erfaringer andre brukere har høstet i samme situasjon.

Når brukeren går over fra å være nybegynner, og begynner å orientere seg i de muligheter som nevnes under punkt B, vil brukerens egen definisjon av nødvendige behov endres i takt med dette. Nye muligheter skaper nye behov.

Den som sier at det ikke alltid er nødvendig å finne opp kruttet på nytt, har sjølsagt også rett. Det vil si at en del ny kunnskap må tilflytte brukeren uten at han behøver å gå ut og spørre etter den. Samtidig tror vi det er en stor fordel

om denne påvirkningen kommer fra et nettverk av synshemmede brukere. Altså ikke som en 'god idé' fra det seende støtteapparat.

### **Konklusjon**

De mest adekvate brukerstrategier utvikles og formidles best i et nettverk av synshemmede brukere. Betydningen av denne påvirkningsfaktor kan ytterligere forsterkes ved hjelp av formelle tiltak. F.eks. ved brukerorganisering, eller ved at tiltaksapparatet kjøper veiledning, support etc. fra det kompetente brukermiljøet.

## **C SSHF—Synshemmede Studenter og Høyere utdannedes Forening**

### **Hva er SSHF?**

Vi er en interessepolitisk forening av synshemmede som er under eller har tatt høyere utdanning. F.o.m. 1994 er elever som går siste året i videregående skole på en linje som naturlig leder fram mot høyere utdanning, også velkomne som medlemmer.

Foreningen har i dag ca. 120 medlemmer fra hele landet. SSHF ble stiftet i begynnelsen av 1983 under navnet Synshemmede Studenters Forening (SSF), men yrkesaktive akademikere har alltid vært en viktig del av medlemsgrunnlaget. Foreningen fikk sitt nåværende navn i 1987.

### **Organisasjonens oppbygning**

Hvert år arrangeres årsmøtet som er vårt høyeste organ. Da velges styret for kommende år. Styremedlemmene er i dag, av økonomiske og praktiske grunner, alle fra Oslo-området. SSHF har pr. i dag et lokallag; Distrikt Nord-Norge (SSHF DNN). Vi fordeler arbeidsoppgavene i ulike utvalg som eksempelvis; biblio-

tekutvalg, hjelpemiddelutvalg, studiefinansieringsutvalg m.fl.

## **Arbeidsoppgaver**

### **Tilrettelegging av høyere utdanning for synshemmede**

Stadig flere synshemmede tar høyere utdanning, men det viser seg ofte at lærestedet har liten eller ingen erfaring med synshemmede. Dette medfører at mange av oss må være banebrytere når det gjelder faglig og praktisk tilrettelegging av eget studium. Selv om et lærested har hatt synshemmede studenter i lang tid, vil det å være den første synshemmede ved et institutt kunne by på store utfordringer.

### **Tilgang til studiemateriell**

De fleste av oss er avhengige av å få studielitteraturen tilgjengelig i en annen form enn seende studenter. Dette innebærer overføring av materialet til lyd-kassett, diskett, storskrift eller punktskrift. Kapasiteten ved Norsk lyd- og blindeskrift bibliotek (NLB) som utfører dette arbeidet, er for liten. For mange fører dette til forsinkelser i studiet.

SSHF har gjennom alle år hatt et godt samarbeid med Studiebiblioteket i NLB.

### **Studiefinansiering**

Foreningen har i lengre tid arbeidet med å få til en tilfredsstillende studiefinansieringsordning for synshemmede. Som funksjonshemmet har en ofte høyere utgifter til livsopphold enn andre. Vi er mer eller mindre avhengig av å ha en praktisk og romslig bolig, på grunn av plasskrevende tekniske hjelpemidler. Sentral beliggenhet i forhold til skole og offentlige kommunikasjonsmidler er også viktig. Dette gir som regel økte boligutgifter.

De fleste seende studenter finansierer deler av studiet med deltidsarbeid/sommerjobb.

For oss er dette som regel urealistisk. Funksjonshemmingen krever ekstra tid i forbindelse med studiet, og i tillegg stiller vi bakerst i arbeidskøen.

### **Arbeid**

Etter endt utdanning viser det seg å være vanskeligere for synshemmede enn andre å få arbeid. Videre har en del behov for tilrettelegging av arbeidsplassen. SSHFs medlemmer har til sammen stor kompetanse på tilrettelegging og hjelpemidler, og formidling av slike erfaringer er ofte å finne i SSHF-nytt (se nedenfor).

### **Kontakt og informasjon til medlemmene**

SSHF har et medlemsblad—'SSHF-nytt'—som kommer ut ca. 4 ganger i året. Bladet utgis på lyd-kassett, og fungerer som informasjonsorgan fra styret/utvalgene til medlemmene, og omvendt. Her finner en organisasjonsstoff, artikler, intervjuer og annen informasjon. Personer som ikke er medlemmer, bedrifter, institusjoner og organisasjoner tilbys også abonnement på SSHF-nytt.

### **Arbeidsmåter**

Vi har etter hvert opparbeidet et bredt kontaktnett til forskjellige instanser som kan bidra med praktisk og faglig hjelp med hensyn til ovennevnte punkter. Kommunikasjonen er toveis slik at vi også bidrar med rådgivning overfor disse instansene. SSHF kan sees på som en levende og stadig voksende erfaringsbank når det gjelder tilrettelegging av studier og arbeidsplasser for synshemmede.

Gjennom medlemmenes erfaringer og vårt interessepolitiske arbeid, får SSHF kunnskaper om en rekke forhold som myndighetene ikke kan kjenne til. Dermed har vi kompetanse som er verdifull, og som vi etter beste evne formidler til berørte instanser. Eksempelvis er lov-

verket når det gjelder funksjonshemmede og høyere utdanning mangelfullt.

Mangelen på retningslinjer i utdanningen gir synshemmede et for dårlig studietilbud sammenlignet med andre studenter. Vår oppgave blir da å påvirke myndighetene til å forbedre lovverket/retningslinjene og bevilge mer ressurser til denne målgruppen.

Ønsker du mer informasjon om Synshemmede Studenter og Høyere utdannedes Forening, kan du skrive til:

SSHF  
Postboks 5911 Majorstua  
0308 OSLO

Hvis du har tilgang til elektronisk post, kan du ta kontakt via organisasjonens e-postadresse: *sshf-org@list.isv.uit.no*. Men vær varsom med hva du skriver om deg sjøl, siden det er mange som kan lese hva du skriver!

## **D ISE—Interesseorganisasjon for synshemmede edb-brukere**

(Tatt fra en annonse i SSHF-nytt nr. 4 1994)

Moderne databehandling eller informasjons-teknologi (IT) som det nå ofte kalles, kan være et meget godt teknisk hjelpemiddel for mange synshemmede både i hverdagen hjemme, under utdannelsen eller på arbeidsplassen. Men å skaffe seg hensiktsmessig utstyr for det man vil bruke hjelpemid- let til, og det å lære seg å bruke utstyret, er ikke alltid like greit. Det er mye å velge mellom både av utstyr og bruker-programmer.

Er du interessert i å bruke et EDB-teknisk hjelpemiddel for å lette hverdagen, men ikke vet hva du skal velge eller hva du skal spørre om for å komme i gang? Har du fått utstyr og brukt det en stund, men funnet ut at det er mye du ikke kan og vil lære mer? Er du

en erfaren EDB-bruker med kunnskaper som andre kan ha nytte av, eller du vil følge med på hva som skjer på området IT? Er du opptatt av formidlingen av EDB-tekniske hjelpemidler i Norge og opp- læring i bruken av dem?

Uansett hvor du passer inn i det som er nevnt, eller i andre områder av EDB, anbefaler vi deg å bli medlem av Interesseguppen for Synshemmede EDB-brukere, ISE. Medlems- skap for enkeltpersoner koster bare 150 kr i året. Institusjoner og firma kan bli medlem for en årskontingent på bare 500 kr.

Og hva får du så for så lite? Jo, du får en medlemsavis med informasjon om saker, pro- dukter og hendelser av for- skjellig art innen- for området IT av spesiell interesse for syns- hemmede minst 4 ganger pr. år; du kan utnyt- te brukerrin- gen til å få hjelp om du sitter fast i et program e.l. når du selv ønsker det; du kan delta på de kurs og møter grup- pen eller samarbeidspartnere arrangerer osv. Men det som kanskje på sikt er det viktigste med gruppen både for deg selv og andre, er at når de synshemmede EDB-brukerne står sammen i en gruppe, blir vi sterke nok til å ha innflytel- se på utviklingen både overfor trygdemyndig- heter, hjelpemiddel- formidling og produsenter og leverandører av utstyr og programvare. I år skal gruppen fmrst og fremst arbeide med brukerringen for hjelp til folk på alle nivåer, kursvirksom- het, informasjon til medlemme- ne, å få innsikt i og innfly- telse på formidlingen av EDB-tekniske hjelpe- midler og for gruppens økonomiske grunnlag.

Ta derfor kontakt med en av styremed- lemmene nevnt nedenfor, helst utenfor vanlig arbeidstid, for å få mer informasjon om gruppen eller send utfylt bankgiroblankett på kr. 150 påført navn, adresse, bankkonto for belastning og merket medlemskontingent 1995 til:

ISE, P.b. 75 Holmlia, 1201 OSLO.

Utsett det ikke, men ta kontakt i dag!  
Med hilsen styret i ISE.

Arne Storli tlf. 62 947740.

Per Forrestad tlf. 22 150482